

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้ (1) เพื่อพัฒนายุทธวิธีและรูปแบบการจัดกิจกรรมในการพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน (2) เพื่อประเมินผลการทดลองใช้ยุทธวิธีและรูปแบบการจัดกิจกรรมในการพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งครอบคลุมกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง/ชุมชน ครูอาจารย์ และนักเรียน (3) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

วิธีการวิจัย คือ การวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การพัฒนายุทธวิธีและออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครอง แล้วทำการประชุมปฏิบัติการในกลุ่มครูอาจารย์ในโรงเรียน 2 ครั้ง ครั้งแรกเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการ และกำหนดโรงเรียนนำร่อง ครั้งที่สอง ใช้เวลา 3 วัน เพื่อประชุมปฏิบัติการกำหนดแผนปฏิบัติการของโรงเรียน (2) การทดลองนำกิจกรรมการส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ไปปฏิบัติตลอดช่วงระยะเวลาสองภาคการศึกษา ในปีการศึกษา 2548 (3) การติดตามประเมินผลการวิจัย โดยใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม การจัดประชุมกลุ่มสนทนา การสังเกตร่องรอยผลการปฏิบัติงานที่โรงเรียนจัดทำขึ้น และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นโรงเรียนนำร่องที่เข้าร่วมโครงการตามความสมัครใจ ในภาคต้นมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้จาก 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา พิษณุโลก อุบลราชธานี และสงขลา รวม 15 โรงเรียน ในภาคปลายมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพิ่มเติมจำนวน 19 โรงเรียน รวมโรงเรียนนำร่องทั้งสิ้น 34 โรงเรียน จำนวนครู นักเรียนและผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการไม่สามารถกำหนดได้แน่นอน เนื่องจากมีการเข้าออกไม่คงที่ในแต่ละภาคการศึกษา แต่ประมาณการได้ว่ามีกลุ่มครูอาจารย์ประมาณ 100 คนจากประชากรประมาณ 700 คน คิดเป็นร้อยละ 13 (ไม่เกินร้อยละ 20) สำหรับจำนวนนักเรียน/พ่อแม่ผู้ปกครองที่เข้าร่วม

โครงการประมาณ 2,000 กว่าคนต่อกลุ่ม จากประชากรประมาณ 4,000-5,000 คน คิดเป็น ผู้เข้าร่วมโครงการประมาณร้อยละ 20-40

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแนวคำถามสำหรับการประชุมกลุ่ม สนทนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วย โปรแกรม ATLAS และ SPSS และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบความแปรปรวน และการนำเสนอข้อมูลในรูปภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ยุทธวิธีและกิจกรรมที่ใช้ในการเปลี่ยนผ่าน

บทบาทที่พัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องอยู่ภายใต้หลักการที่เรียกว่าหลักการ 3M คือ บทบาทของการเป็นผู้ให้กำลังใจ (M1: Moral Supporter) บทบาทของการเป็นผู้ใส่ใจกำกับ (M2: Monitor) และบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม (M3: Mentor) ส่วนกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องมี 2 ประเภท คือ (1) กิจกรรมการสร้างความตระหนักและส่งเสริม การแสดงบทบาทเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน และ (2) กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน รูปแบบของกิจกรรมมี 3 รูปแบบหลัก คือ **รูปแบบที่ 1** การบันทึกพฤติกรรมประจำวันของพ่อแม่ผู้ปกครองและนักเรียนใน “สมุดบันทึกประจำวัน” **รูปแบบที่ 2** การเรียนรู้ร่วมกันของพ่อแม่และบุตรหลาน โดยทำกิจกรรม ร่วมกันตามใบงานที่กำหนด เรียกว่า “พ่อแม่-ลูกร่วมแก้โจทย์ปัญหา” **รูปแบบที่ 3** กิจกรรมการ ส่งเสริมเพื่อพัฒนาความมีส่วนร่วมในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ โรงเรียนนำร่องจัดขึ้นมีทั้งหมด 6 ประเภท ได้แก่ การเลี้ยงดูบุตร (Parenting) การสื่อสาร (Communication) การอาสาสมัคร (Volunteer) การจัดการเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) การตัดสินใจด้านการพัฒนาโรงเรียน (Decision) และการร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) เป้าหมายของการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงบทบาทที่เป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่ นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งเรียกว่า คุณลักษณะ 4ร. ได้แก่ คุณลักษณะด้านรู้ทันรู้ นำ โลก (ร1) ด้านเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ (ร2) ด้านรวมพลังสร้างสรรค์สังคม (ร3) และด้าน รักษาวัฒนธรรมไทยไม่สั่นติ (ร4)

กระบวนการเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้เกี่ยวข้องมี 5 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) (2) การพัฒนาทักษะความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ (skills) (3) การลงทุน/ให้แรงจูงใจในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ (investment) (4) การลงมือปฏิบัติตาม แผนปฏิบัติการ (action plan) (5) การดำเนินงานต่อเนื่อง (continuous process) ส่วนยุทธวิธีที่ใช้

ในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ (1) การจัดประชุม (meeting) เพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนความคิดเดิมของครู/พ่อแม่ผู้ปกครองและกำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (2) การฝึกอบรม (training) เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถของครูและพ่อแม่ผู้ปกครองในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ (3) การสนับสนุนด้านงบประมาณและวิชาการ (supporting) เพื่อให้ครู พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถจัดกิจกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ได้ (4) การนิเทศกำกับ (supervising) เพื่อให้มีการลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ และ (5) การกำหนดหลักเทียบ (benchmarking) เพื่อให้มีเป้าหมายของการปฏิบัติงาน และมีกระบวนการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีการสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. ความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้พบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองยังแสดงบทบาทในการสร้างโอกาสการเรียนรู้ไม่สมดุล เน้นบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและบทบาทของการเป็นผู้ใส่ใจกำกับมากกว่า บทบาทของการเป็นผู้ให้กำลังใจ และมีการแสดงออกหรือการกระทำที่เป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ซึ่งเน้นที่การพัฒนาคุณลักษณะด้านรวมพลังสร้างสรรค์สังคมมากที่สุด รองลงมาด้านรู้ทันรู้นำโลก และด้านรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่สั่นดิ ที่น้อยที่สุดคือด้านเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะแสดงบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม (M3: Mentor) ได้มากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่ต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่าไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะด้านใดก็ตาม พ่อแม่ผู้ปกครองในเมืองมีพัฒนาการด้านการแสดงบทบาทตามหลักการ 3M และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนในอัตราเพิ่มมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่นอกเมืองเฉพาะในกลุ่มที่เศรษฐกิจสูงเท่านั้น สำหรับคุณลักษณะ 4ร. นั้น พ่อแม่กลุ่มเศรษฐกิจสูงจะพัฒนาคุณลักษณะด้านรู้ทันรู้นำโลก และด้านเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ ได้ดีกว่ากลุ่มที่มีเศรษฐกิจต่ำกว่า ในขณะที่พ่อแม่กลุ่มที่มีเศรษฐกิจต่ำจะพัฒนาคุณลักษณะด้านรวมพลังสร้างสรรค์สังคม และรักษ์วัฒนธรรมไทยไม่สั่นดิ ได้สูงกว่า

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 มีความจำเป็นที่ต้องเร่งผลักดันให้มีการพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน รัฐโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการจัดทำหลักเทียบ (benchmark) เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องทั้งครูและพ่อแม่ผู้ปกครองให้ได้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยอาจทำแผนปฏิบัติการ 3-5 ปี และดำเนินการให้ได้ครบทุกเขตพื้นที่ (areas) ในแต่ละปีต้องมีการกำหนดยุทธวิธี (strategy) ในการพัฒนาบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูในโรงเรียนที่ชัดเจน

3.2 การเปลี่ยนผ่านสิ่งใดก็ตามจำเป็นต้องมีการลงทุน ต้องมีการจัดหางบประมาณสนับสนุน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมการสร้างควมมีส่วนร่วมนอกเหนือจากการจัดสรรงบประมาณเฉพาะการพัฒนาบุคลากรครูเช่นที่ผ่านมา ควรมีแผนการระดมทุนจากเขตพื้นที่การศึกษา และภาคเอกชน และกำหนดยุทธศาสตร์การระดมแหล่งทุนจากแหล่งต่าง ๆ มาสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

3.3 ครูยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการพัฒนาบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครอง ขาดทักษะความสามารถในการจัดการกับภารกิจด้านนี้ โดยเฉพาะเทคนิคที่ใช้ในการสื่อสารให้พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนหรือมาร่วมกันสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน หลักสูตรการผลิตครูต้องมีการปรับปรุงให้มีการเรียนการสอนหรือการฝึกประสบการณ์ในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ผู้ปกครอง ทักษะความสามารถในการจัดกิจกรรมที่ดึงดูดให้พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนมาร่วมมือกับโรงเรียน

3.4 การพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างจริงจังและเร่งด่วน เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้รอบด้าน จำเป็นต้องอาศัยการระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของแผนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาในเชิงปริมาณ วิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ตัวบ่งชี้ความสำเร็จระยะเวลาในการดำเนินงาน ทั้งที่เป็นแผนระยะสั้นและระยะยาว

This research aimed at developing the roles of stakeholders in creating opportunities to learn for learners. It particularly focused on (1) developing strategies and activities for developing the roles of stakeholders; (2) evaluating the strategies and activities implemented as trials in order to develop the roles of stakeholders. The stakeholders include parents, communities, teachers and students; (3) making strategic recommendations in developing the roles of stakeholders in creating opportunities to learn that are suited to the context of each learner.

Research Methodology This project used research and development as methods for achieving the purposes. The process involved 3 steps: (1) Developing strategies and designing activities that enhance the roles of parents and organizing 2 workshops at the schools for teachers. The first workshop aimed to publicize the project and to specify the pilot schools. The second workshop took 3 days. The purpose was for the schools to develop action plans; (2) implementing as trials the activities for developing the roles of parents in creating opportunities to learn during the two academic semesters in the year 2005; (3) determining the results of the research project by using questionnaires, organizing focus groups, studying the evidences of the outcomes that the schools presented and interviewing relevant individuals.

Research Samples The samples in this study were pilot schools that were willing to participate in this project. During the first semester, there were the total of 15 schools from 5 provinces participated in this project. The 5 provinces were Bangkok, Chacherngsao, Pitsanuloke, Ubonrachathani, Songkhla. During the second semester, another 19 schools joined in and made the total of 34 schools. The number of teachers, students and parents cannot be determined in exact figures as the participants joined in and canceled out in an unsteady manner all through each semester. However, it could be approximated that there were around 100 participants from teacher group out of the population of around 700, which made up around 13%. The numbers of participants from student group and parent group were around 2,000 from each group, out of the total populations of 4,000-5,000 of each group, making up 20-40% of the total population.

The instruments for this research were questionnaires and interview guides for focus group interviews. Content analysis was performed to analyze qualitative data using ATLAS and SPSS programs. Quantitative data were analyzed through uses of frequency, percentage, mean, and standard deviation, t-test, analysis of variance, and graphic presentation.

Summary of Research Results

1. Strategies and Activities in Transformation Process

The roles that were attempted to develop in stakeholders are called 3M principle which consists of 3 roles: Moral Supporter (M1), Monitor (M2), and Mentor

(M3). The activities used to develop the roles of stakeholders can be put into 2 categories: (1) activities for creating awareness and supporting the role fulfillment in order to create opportunities to learn for learners (2) Activities that promote parental involvement with the school in order to create learning opportunities for learners. There are 3 main types of activities which are: **Type 1:** Recording daily activities by parents and students' in "The Dairy." **Type 2:** Having parents and students learn together by working together on the provided worksheets called "Parents and child working together to solve problems" **Type 3:** Organizing activities for promoting involvement in creating opportunities to learn. The activities that the pilot schools organized are of 6 categories: Parenting, Communication, Volunteering, Learning at home, Decision, Collaboration. The purpose of organizing activities is for the stakeholders to perform their roles in creating learning opportunities. The learning opportunities aim at developing the 4 desired characteristics of the students which are (1) smart consumer trait, (2) breakthrough thinking trait, (3) social concern trait, and (4) Thai pride trait.

The transformation process of the roles of the stakeholder consists of 5 steps: (1) Setting vision, (2) Developing skills in implementing activities that promote opportunities to learn, (3) Providing investment and encouragement for creating opportunities to learn, (4) Carrying out action plan, and (5) Conducting continuous process. Strategies for each step are: (1) Organize meeting to give clarification, create understanding, and change the mindsets of teachers and parents and set out vision for developing the roles of stakeholders (2) Provide training to develop skills and capacities of teachers and parents in creating opportunities to learn (3) Give financial and academic supports so that teachers and parents are able to implement activities that enhance learning opportunities for students (4) Supervise and monitor so that the plan is put into actual practice and the vision is achieved (5) Create benchmark as the goals of actions and the process is carried out continuously so that every stakeholder enduringly create opportunities to learn for learners.

2. The Level of Success in Transforming the Roles of Stakeholders

The research found that parents placed emphasis on the 3 roles unequally. They focused on the roles of Mentor and Monitor more than the role of Moral Supporter. They also acted to create the learning opportunities that promoted the characteristic of "social concern" more than other characteristics, followed by the characteristic "smart consumer" and "Thai pride". They acted towards creating the characteristic "breakthrough thinking" less than other characteristics. Also, it is found that parents in Bangkok were more able to perform the role of Mentor than parents in other areas. Urban parents, only those who have higher socioeconomic status, performed 3M roles and participated in activities aiming to develop all of the 4 characteristics in the students more than parents in rural areas. Concerning the 4 characteristics, parents with higher socioeconomic status were able to develop the role of "smart consumer" and "breakthrough thinking" more than parents with lower socioeconomic status, while parents with lower socioeconomic status were able to develop the role of "social concern" and "Thai pride", more than parents of higher socioeconomic status.

3. Strategic Recommendation

3.1 It is necessary to urgently push forward the development of the roles of stakeholders, particularly those of parents and community, so that the stakeholders become more involved in creating opportunities to learn for learners. The

governmental organizations, especially the related governmental organizations, such as local education authority, need to create benchmark in order to set up strategic plans for developing the stakeholders, both teachers and parents, to create the 100% involvement rates. This can be achieved by conducting a 3-5 year action plans and implementing the plan in every area. Strategies in developing the roles of parents and teachers in schools must be clearly specified.

3.2 Transformation process needs resources. Although there is already a budget for teacher development, it is also important to allocate extra budgets, especially the budget for carrying out activities that create stakeholders' involvement. There must be a plan to mobilize funds from local education authority and private sector. Strategic plans to raise funds from other sources to support school activities must also be set up.

3.3 There are still limitations on teachers' part. They still lack skills in designing activities for developing the roles of parents, and in carrying out the needed tasks successfully, particularly the skills and techniques in communicating with parents to encourage them to become more involved with schools in creating the opportunities to learn for learners. Teacher training curriculum must be revised so that it provides trainings and experiences in creating interactions between teachers and parents, and in carrying out activities that attract parents, and community to get involved with the school.

3.4 Developing the roles of stakeholders is an important task that must be taken seriously and immediately. Society today changes rapidly. Schools are not able to provide learning opportunities for children in every area. It is important to urge for input from everyone involved. Therefore, it is crucial to create both long term and short term strategic plans to develop the roles of stakeholders, which includes the goals of the plans, targets groups outlined both quantitatively and qualitatively, strategies for development, criteria of success and timeframe.